

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Шинкарик М. І _____

« ____ » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни **«УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ»**
Ступінь вищої освіти — перший / бакалаврський
Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма: «Фінанси»

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич. (год.)	ІРС (год)	Тренінг (год)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік. (сем.)
Денна	III	6	28	14	3	4	105	150	6

Робочу програму склала канд.екон.наук, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, Римар Ольга Григорівна.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, протокол №1 від 31 серпня 2021 року.

В.о. завідувача кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент кафедри _____ Кравчук Н.О.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № ____ від _____ р.

Керівник групи

Забезпечення спеціальності _____ д.е.н., проф. Кириленко О.П.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ»

1. Опис дисципліни «Управління державним боргом»

Дисципліна «Управління державним боргом»	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни – нормативна дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання- українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма «Фінанси»	Рік підготовки: 3 Семестр – 2
Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти – перший/ бакалаврський	Лекції– 28 год Практичні заняття– 14 год
Загальна кількість годин – 150		Сам. робота – 105 год Тренінг – 4 год Інд. робота – 3 год
Тижневих годин: денна форма– 11 год з них аудиторних – 3 год		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета та завдання дисципліни «Управління державним боргом»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою курсу «Управління державним боргом» є вивчення студентами теоретичних та організаційних основ управління державним боргом; методики здійснення державних запозичень та оцінки стану боргової безпеки держави; організації управління державним боргом. Оволодіння курсом «Управління державним боргом» сприяє виробленню у студентів практичних навичок, необхідних для ефективного здійснення державних запозичень та управління державним боргом.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів із сутністю та теоретичними основами управління державним боргом;
- засвоєння теоретичних та організаційно-правових засад управління державним боргом;
- опанування методів та способів здійснення державних позик;
- засвоєння методології управління державним боргом;
- набуття практичних навичок щодо здійснення аналізу ефективності формування, обслуговування та погашення державного боргу, використання позикових коштів, проведення необхідних розрахунків та формулювання обґрунтованих висновків.

Завдання лекційних занять.

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів із головними методологічними і методичними питаннями здійснення державних позик, а також обслуговування та погашення боргу.

Завдання проведення лекцій полягає у:

- викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань теоретичних та організаційних засад управління державним боргом; методології формування, обслуговування та погашення державного боргу; здійснення фінансового контролю з боку державних органів влади та управління у даній сфері, звертаючи головну увагу на можливість використання здобутих знань у подальшій практичній фаховій діяльності;
- формуванні у студентів цілісної системи теоретичних знань з курсу «Управління державним боргом».

Завдання практичних занять.

Мета практичних занять полягає у тому, щоб виробити у студентів практичні навички у сфері здійснення державних запозичень та управління державним боргом.

Завдання проведення практичних занять:

- засвоїти методику застосування методів та інструментів залучення державних позик;
- навчитися проводити порівняльний аналіз ефективності застосування різноманітних інструментів залучення державних позик;
- засвоїти методику здійснення аналізу основних параметрів державного боргу та оцінки боргової безпеки держави;
- оволодіти використанням ефективних методів та схем реструктуризації боргових зобов'язань держави для прийняття науково-обґрунтованих управлінських рішень;
- глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї у сфері управління державним боргом;
- здатність проявляти лідерські навички у процесі ефективного використання та розподілення грошових коштів;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), притаманних державним управлінням;
- здатність вести переговори та розв'язувати конфлікти, пов'язані з управлінням державних фінансів;
- здатність до мотивації та досягнення спільної мети;
- здатність приймати обґрунтовані управлінські фінансові рішення;
- здатність працювати автономно у службах (відділах, підрозділах), які здійснюють управління державним боргом;
- здатність розробляти проекти у сфері управління державним боргом, знати основи його реструктуризації.

— здатність демонструвати поглиблені знання у сфері управління державним боргом.

2.4. Передумови вивчення дисципліни.

Дисципліна «Управління державним боргом» органічно пов’язана з іншими дисциплінами бакалаврського і магістерського рівнів підготовки фахівців. Вивчення даного курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із фундаментальних та суміжних курсів (“Економічна теорія”; “Фінанси”; “Бухгалтерський облік”; “Податкова система”; “Бюджетна система”; “Казначейська справа”, «Макроекономіка»), цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань..

2.5. Результати навчання:

1. Аналізувати:

- потреби у залученні державою коштів для фінансування дефіциту та видатків бюджету;
- порівняльні характеристики внутрішніх та зовнішніх позик;
- боргову стратегію і тактику держави;
- діяльність органів управління державним боргом.

2. Вивчати та оцінювати:

- показники боргового навантаження держави;
- ефективність використання запозичених коштів;
- структуру боргового портфелю країни;
- можливості мінімізації видатків держави з обслуговування державного боргу.

3. Розраховувати:

- моделі управління державним боргом.

4. Розробляти:

- пропозиції по удосконаленню структури державних запозичень;
- напрями оптимізації боргового портфелю;
- заходи щодо запобігання кредитним ризикам;
- пропозиції по мінімізації витрат з обслуговування боргу.

5. Формувати:

- обсяги та структуру внутрішніх і зовнішніх запозичень;

- аукціонну політику, яка передбачає розміщення державних облігацій у заздалегідь визначені терміни;
- заходи оперативного управління та обслуговування державного боргу, що сприяють мінімізації витрат по обслуговуванню боргу;
- напрями боргової стратегії держави.

7. Організувати та координувати:

- ефективну співпрацю та взаємодію інститутів, які визначають та реалізують боргову політику.

8. Ефективно використовувати сучасні інформаційні технології для:

- розрахунку ефективності використання коштів, залучених за допомогою державних позик;
- визначення показників боргового навантаження країни;
- планування та мінімізація витрат бюджету з обслуговування боргу;
- управління борговим портфелем;
- створення та ведення інтегрованої автоматизованої системи обліку, аналізу і планування державного боргу.
- здатність демонструвати поглиблені знання у сфері управління державним боргом.

3. Програма навчальної дисципліни «Управління державним боргом»

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади управління державним боргом

Тема 1. Сутність, необхідність та стадії управління державним боргом.

Державний борг як наслідок існування державного кредиту. Ознаки та відмінні риси державного кредиту. Сутність державного боргу. Державний борг та заборгованість держави. Основна сума боргу та процент за кредитами. Класифікація державного боргу. Капітальний і поточний державний борг. Розмежування державного боргу на зовнішній та внутрішній у залежності від валюти запозичення та типу кредитора. Причини зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Необхідність та сутність управління державним боргом. Етапи управління державним боргом: залучення та розміщення позик, обслуговування та погашення боргу. Цілі та завдання управління державним боргом. Борговий менеджмент.

Література: [1–8; 10–15; 18–19; 22; 27–35; 40; 43; 45; 60].

Тема 2. Концептуальні основи управління державним боргом.

Концепції державної заборгованості. Теоретичне обґрунтування проблеми державних запозичень класичною школою політекономії. Кейнсіанська доктрина боргового фінансування державних видатків. Неокейнсіанські концепції державного кредиту. Концепція “функціональних фінансів” А. Лернера. Неокласичний підхід до вирішення проблеми державного кредиту. Внесок Б'юкенена у розвиток теорії державного кредиту.

Позикові та податкові фінанси: відмінності та необхідність їх оптимального поєднання у сучасних умовах. Позитивні та негативні риси позикового фінансування. Взаємозв'язок кредитування та оподаткування “Антиципація” податків та проблема перенесення боргового тягаря на майбутні покоління. Особливості державного кредиту в умовах демократії. Можливості застосування кредитних інструментів як засобу “недобросовісної конкуренції” у боротьбі за владу між різними політичними силами. Вплив політико- інституційних факторів на величину і динаміку державного боргу.

Література: [1; 5–7; 9–14; 18–20; 26–34; 36–39].

Тема 3. Механізм управління державним боргом.

Склад механізму управління державним боргом. Об'єкти та суб'єкти управління. Система органів управління державним боргом в Україні. Повноваження Верховної ради України, Рахункової палати Верховної ради України, Кабінету Міністрів України, Державної казначейської служби України та інших органів державної влади в управлінні державним боргом. Координація та узгодженість дій державних органів у процесі управління державним боргом.

Системи і методи планування державного боргу. Облік державного боргу та операцій з його обслуговування. Бюджетна класифікація державного боргу в Україні. Контроль у сфері управління державним боргом. Пріоритетні напрямки розміщення державних позик. Методи та схеми реструктуризації боргових зобов'язань. Пролонгація боргу; рефінансування; списання боргу; викуп боргу із дисконтом на вторинному ринку; обмін боргу на акції національних підприємств чи національну валюту; тимчасовий мораторій на виплату відсотків або частини основного боргу; конверсія державного боргу, консолідація.

Література: [1; 5–7; 9–17; 19; 25; 27–34; 41–42; 44; 55-57].

Тема 4. Боргова політика держави.

Суть та значення боргової політики держави. Принципи ефективного управління державним боргом. Боргова стратегія та боргова тактика держави.

Взаємозв'язок боргових фінансів з макроекономічною політикою. Макроекономічні ефекти боргового фінансування державних видатків. Монетарні ефекти, ефект додаткового тягара для бюджету, ефект враження перебільшеного благополуччя, ефект економічної залежності країни, ефект політичної залежності країни.

Соціально-економічні наслідки зростання державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості: короткострокові наслідки (ефект “витіснення”) та довгострокові економічні наслідки (“тягар” боргу). Інституційно-правове забезпечення управління державним боргом в Україні.

Література: [1; 3–7; 10–16; 18–19; 27–34; 36–39; 43; 46; 54].

Змістовий модуль 2. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід управління державним боргом.

Тема 5. Управління внутрішнім державним боргом України.

Внутрішні державні позики: необхідність та переваги у порівнянні із зовнішніми державними позиками. Політика та етапи формування внутрішнього державного боргу України. Внутрішні державні запозичення, здійснені Україною після здобуття нею незалежності.

Класифікація державних позик в залежності від терміну їх погашення: короткострокові, середньострокові та довгострокові. Класифікація позик в залежності від статусу позичальника: державні і місцеві позики. Класифікація позик за формою виплати доходу: процентні, вирашні, дисконтні.

Форми державних внутрішніх позик. Конвертація частини вкладів населення у державний кредит. Казначейські позики. Грошово-речові лотереї. Державні цінні папери як основна форма залучення кредитних ресурсів. Облігації внутрішньої державної позики. Казначейські зобов'язання. Держава як учасник ринку цінних паперів. Розвиток ринку державних цінних паперів в Україні. Місце та значення Національного банку України у сфері державного кредиту. Принципи та напрями формування політики управління державним внутрішнім боргом.

Література: [1; 5–7; 10–15; 27–34; 42; 49].

Тема 6. Управління зовнішнім державним боргом України.

Зовнішні державні позики як альтернативне джерело мобілізації бюджетних ресурсів. Особливості зовнішнього державного кредиту. Форми зовнішнього

державного кредиту. Державні зовнішні позики. Політика та етапи формування зовнішнього державного боргу України. Зовнішні державні запозичення, здійснені Україною після здобуття нею незалежності.

Міждержавний та міжнародний кредит. Міждержавні борги і технології міждержавних кредитів. Зовнішня заборгованість як індикатор фінансової безпеки держави. Позики міжнародних фінансових організацій: Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, регіональних кредитних установ.

Основні зовнішні кредитори України. Проблеми здійснення зовнішніх державних позик. Равління кредитним рейтингом як один із найважливіших інструментів управління державним зовнішнім боргом. Фактори та критерії, що визначають кредитний рейтинг суверенних емітентів. Формування політики управління зовнішнім державним боргом.

Література: [1–2; 5–6; 8–16; 18–19; 27–34; 36–39].

Тема 7. Управління гарантованим державою боргом в Україні.

Умовний та гарантований державою борг. Державне гарантування повернення кредитів, наданих резидентам. Причини надання урядових гарантій повернення кредитів. Гарантії уряду для забезпечення зобов'язань вітчизняних підприємств щодо погашення іноземних кредитів, наданих відповідно до міжнародних договорів України та наданих згідно міжбанківських кредитних ліній.

Порядок надання державних гарантій щодо повернення кредитів. Особливості прийняття рішення про надання державних гарантій повернення кредитів. Надання гарантій уряду на умовах валютної самоокупності.

Плата за надання державної гарантії повернення кредитів. Особливості погашення кредитів, гарантованих державою. Відповідальність за гарантованими кредитами. Проблеми розвитку в Україні кредитних відносин, у яких держава виступає гарантом, та шляхи їх вирішення.

Література: [1; 6–8; 10–15; 18–19; 27–34; 37].

Тема 8. Борговий портфель держави та боргові ризики.

Борговий портфель держави як об'єкт управління: сутність та характеристики. Підходи до визначення боргового портфеля держави. Склад боргового портфеля держави. Складові ефективною системи управління борговим портфелем країни:

основні передумови та борговий офіс країни.

Управління ризиками боргового портфеля держави. Ринкові ризики (відсотковий, валютний, ціновий); кредитні ризики (гарантійний, прямий); ризик активного управління; ризик ліквідності; ризик рефінансування боргу; управлінський, судовий та операційний ризики.

Практика використання стратегічних портфельних стандартів. Структура стратегічного портфельного стандарту на основі валютної складової. Оптимізація структури боргового портфеля держави.

Література: [1; 6–8; 10–16; 18–19; 27–34; 36–39].

Тема 9. Боргова безпека держави.

Визначення боргової безпеки держави. Необхідність контролю за величиною державного боргу. Рівень боргової безпеки держави. Індикатори боргової безпеки. Оптимальні співвідношення сум державного боргу з показниками ВВП, доходів державного бюджету тощо. Врахування темпів економічного розвитку держави у процесі оцінки боргової безпеки держави. Боргове навантаження. Комплексна оцінка боргової безпеки держави. Класифікація держав за рівнем зовнішньої заборгованості за методологією Світового банку. Мінімальна стандартна модель Світового банку для аналізу боргової безпеки держави.

Сучасні підходи до оцінки боргової безпеки як складової економічної безпеки держави в Україні. Законодавче закріплення граничних показників зовнішнього та внутрішнього державного боргу у Законі України „Про Державний бюджет”.

Література: [1–8; 10–14; 18–19; 27–34; 36–39].

Тема 10. Зарубіжний досвід управління державним боргом.

Міжнародна практика здійснення державних запозичень у ретроспективі. Державний кредит в епоху становлення капіталізму. Специфічні риси державного кредиту після світової економічної кризи 1929-1933 рр. Особливості розвитку державного кредиту у другій половині ХХ ст. та на сучасному етапі.

Геополітика світового боргу. Країни, які є найбільшими позичальниками. Дефолт, методи врегулювання боргової кризи. Державний борг у країнах з розвинутою ринковою економікою. Моделі управління державним боргом у країнах ЄС. Управління державним боргом у країнах з трансформаційною економікою.

Світовий досвід врегулювання проблем зовнішньої заборгованості. Арбітраж в управлінні зовнішнім боргом.

Література: [1–8; 10–15; 19; 27–34; 36–39].

**4. Структура залікового кредиту дисципліни
«Управління державним боргом»**

№ з\п	Назва теми	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади управління державним боргом						
1.	Тема 1. Сутність, необхідність та стадії управління державним боргом	2	-	5	0,3	Вибір. опит.; тест.
2.	Тема 2. Концептуальні основи управління державним боргом	2	-	10	0,3	Вибір. опит.; тест.
3.	Тема 3. Механізм управління державним боргом	2	2	12	0,3	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
4.	Тема 4. Боргова політика держави	2	2	12	0,3	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
Змістовий модуль 2. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід управління державним боргом						
5.	Тема 5. Управління внутрішнім державним боргом України.	4	2	12	0,3	Вибір. опит.; тест.; розв. с задач
6.	Тема 6. Управління зовнішнім державним боргом України	4	-	12	0,3	Вибір. опит.; тест.; розв. задач

7.	Тема 7. Управління гарантованим державою боргом в Україні	2	2	12	0.3	Вибір. опит.; тест.; розв. ситуац. задач
8.	Тема 8. Борговий портфель держави та боргові ризики	2	2	10	3	Підсум. модул. тест.
9.	Тема 9. Боргова безпека держави	4	2	10	0,3	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
10.	Тема 10. Зарубіжний досвід управління державним боргом	4	2	10	0,3	Ректорська контрольна робота
	Тренінг					4
	Всього	28	14	105	3	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1. Сутність, необхідність та стадії управління державним боргом. Концептуальні основи управління державним боргом. – 2 год.

Мета: розглянути теоретичні та методологічні основи управління державним боргом.

1. Державний борг як об'єкт управління.
2. Класифікація державного боргу.
3. Причини зростання та джерела погашення державного боргу.
4. Необхідність та етапи управління державним боргом.
5. Борговий менеджмент як складова управління державними фінансами.
6. Концепції державної заборгованості.
7. Особливості державного кредиту в умовах демократії.

Література: [1–8; 10–15; 18–19].

Практичне заняття 2. Механізм управління державним боргом. – 2 год.

Мета: розглянути теоретичні та практичні основи планування, управління та реструктуризації державного боргу.

1. Склад механізму управління державним боргом.

2. Система органів управління державним боргом в Україні.
3. Системи і методи планування державного боргу.
4. Облік державного боргу та операцій з його обслуговування.
5. Контроль у системі управління державним боргом.
6. Пріоритетні напрямки розміщення державних позик.
7. Методи реструктуризації боргових зобов'язань.

Література: [18–19; 27–34; 36–39].

Практичне заняття 3. Боргова політика держави – 2 год

Мета: проаналізувати сутність та особливості формування боргової стратегії та тактики країни, виокремити в ній роль НБУ, як основного регулятора у цій сфері.

1. Сутність боргової політики держави. Боргова стратегія та боргова тактика.
2. Макроекономічні ефекти боргового фінансування державних видатків.
3. Соціально-економічні наслідки зростання державної заборгованості.
4. Інституційно-правове забезпечення управління державним боргом в Україні.

Література: [18; 27–34; 33–35].

Практичне заняття 4. Управління внутрішнім державним боргом України – 2 год

Мета: визначити особливості та порядок здійснення внутрішніх державних запозичень

1. Внутрішні державні позики: необхідність, переваги, форми.
2. Етапи формування внутрішнього державного боргу України.
3. Місце та значення Національного банку України в управлінні внутрішнім державним боргом.
4. Державні цінні папери як основна форма залучення кредитних ресурсів.

Література: [1; 6–7; 14–16; 18; 27; 30].

Практичне заняття 5. Управління зовнішнім державним боргом України. – 2 год.

Мета: визначити особливості та порядок здійснення внутрішніх державних запозичень.

1. Особливості зовнішнього державного кредиту. Міждержавний та

міжнародний кредит.

2. Етапи формування зовнішнього державного боргу України.
3. Форми зовнішніх державних запозичень.
4. Позики міжнародних фінансових організацій.
5. Управління кредитним рейтингом як один із найважливіших інструментів управління державним зовнішнім боргом.
6. Фактори та критерії, що визначають кредитний рейтинг суверенних емітентів.
7. Проблеми управління зовнішнім державним боргом України на сучасному етапі.

Література: [1–2; 5–7; 9–16; 18–19].

Практичне заняття 6. Управління гарантованим державою боргом в Україні. Борговий портфель держави та боргові ризики. – 2 год.

Мета: визначити особливості та порядок управління гарантованим державою боргом, розглянути порядок формування боргового портфеля країни.

1. Державне гарантування повернення кредитів, наданих резидентам.
2. Порядок надання державних гарантій щодо повернення кредитів.
3. Умови обслуговування гарантованих кредитів і відповідальність за несвоєчасне їх погашення.
4. Борговий портфель держави як об'єкт управління: сутність та характеристики.
5. Управління ризиками боргового портфеля держави.
6. Практика використання стратегічних портфельних стандартів.
7. Оптимізація структури боргового портфеля держави.

Література: [18–19; 27–34; 36–39; 42; 49].

Практичне заняття 7. Боргова безпека держави. Зарубіжний досвід управління державним боргом. – 2 год.

Мета: ознайомитися із зарубіжною практикою управління державним боргом. Розглянути боргову безпеку держави в контексті економічного розвитку країни.

1. Боргова безпека держави та необхідність контролю за величиною державного боргу.
2. Методики оцінки боргової безпеки держави. Індикатори боргової безпеки.

3. Сучасні підходи до оцінки боргової безпеки як складової економічної безпеки держави в Україні.
4. Міжнародна практика здійснення державних запозичень у ретроспективі.
5. Державний борг у країнах з розвинутою ринковою економікою.
6. Управління державним боргом у країнах з трансформаційною економікою.
7. Світовий досвід врегулювання проблем зовнішньої заборгованості.

Література: [1; 5–7; 9–16; 18–20; 22].

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання (3 год)

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) з дисципліни «Управління державним боргом» охоплює всі основні теми даного курсу. КПЗ містить тести, контрольні запитання, практичні завдання та задачі. Для виконання КПЗ студент обирає варіант згідно свого номера в списку групи.

КПЗ видається студенту у перші два тижні навчання та виконується упродовж семестру у відповідності до встановлених графіків, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів.

Виконання КПЗ є одним з обов'язкових модулів залікового кредиту з дисципліни "Управління державним боргом". У процесі виконання та оформлення комплексного практичного індивідуального завдання студент може використовувати комп'ютерну техніку, зокрема програмні засоби, офісний пакет Microsoft Office.

Комплексне практичне індивідуальне завдання підлягає оформленню відповідно до встановлених вимог, поданню на кафедру у визначені терміни та особистому захисту перед викладачем (керівником курсу).

КПЗ з дисципліни «Управління державним боргом»

Варіант I

ТЕСТИ

I. Оберіть одну правильну із чотирьох запропонованих варіантів відповідей (тести 1-15):

1. Згідно Бюджетного кодексу України величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати:
 - а) 30% фактичного річного обсягу ВВП України;
 - б) 50% фактичного річного обсягу ВВП України;
 - в) 60% фактичного річного обсягу ВВП України;
 - г) 70% фактичного річного обсягу ВВП України.
2. За формою залучення коштів державний борг поділяється на:
 - а) державні запозичення та гарантії;
 - б капітальний та поточний;
 - в) внутрішній та зовнішній;

г) борг у національній та іноземній валюті.

3. Державний внутрішній борг гарантується:

- а) усім майном, що перебуває у власності населення;
- б) усім майном, що перебуває у власності підприємств всіх форм власності;
- в) усім майном, що перебуває у загальнодержавній власності;
- г) усім майном, що перебуває у власності держави, підприємств всіх форм власності та населення.

4. Згідно ст. 12 Бюджетного кодексу борг класифікується за:

- а) формою залучення коштів;
- б) типом кредитора і типом боргового зобов'язання;
- в) валютою залучення;
- г) терміном залучення коштів.

5. Капітальний борг – це:

- а) загальна сума заборгованості й відсотків, що мають бути сплачені за позиками;
- б) сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, й належних до сплати в цей період відсотків за усіма випущеними на даний момент позиками;
- в) заборгованість кредиторам держави в даній країні;
- г) заборгованість кредиторам за межами даної країни.

6. Зовнішній борг – це:

- а) заборгованість кредиторам в даній країні;
- б) заборгованість кредиторам за межами даної країни;
- в) заборгованість кредиторам в даній країні і за її межами;
- г) зобов'язання держави повністю або частково виконати платежі на користь кредитора у випадку невиконання позичальником зобов'язань щодо повернення грошових коштів.

7. Короткострокові наслідки бюджетного дефіциту і відповідно державного боргу існують як проблема:

- а) „витіснення”;
- б) „заміщення”;
- в) „тягаря” боргу;
- г) податкового „тягаря”.

8. За рахунок позичених ресурсів державі найменш доцільно фінансувати видатки, пов'язані з:

- а) модернізацією виробництва;
- б) створенням об'єктів інфраструктури загальнодержавного значення;
- в) створенням нових робочих місць;
- г) погашенням і виплатою відсотків за попередніми позиками.

9. За якою ознакою зовнішній борг визначають як зобов'язання, які виникають перед іноземними кредиторами (нерезидентами), а внутрішній борг – як зобов'язання, що виникають перед внутрішніми кредиторами (резидентами):

- а) валюта позики;
- б) резидентність кредитора;
- в) місце запозичення;
- г) тип боргового зобов'язання.

10. За якою ознакою внутрішній борг визначають як борг деномінований у національній валюті, а зовнішній борг – деномінований в іноземній валюті:

- а) валюта позики;
- б) резидентність кредитора;
- в) місце запозичення;
- г) тип боргового зобов'язання.

11. Яке джерело погашення і обслуговування державного боргу призводить до його зростання:

- а) додаткові надходження від податків;
- б) емісія грошей;
- в) залучені від нових позик кошти;
- г) економія коштів від зменшення видатків.

12. Короткостроковий борг – це борг з терміном погашення:

- а) до одного року;
- б) від одного до п'яти років;
- в) від п'яти років і більше;
- г) від десяти років і більше.

13. Капітальний борг – це борг, який:

- а) має термін погашення від п'яти років і більше;
- б) має термін погашення до одного року;
- в) складається з платежів за зобов'язаннями, які позичальник повинен погасити у звітному періоді;
- г) включає всю сукупність боргових зобов'язань держави на певну дату.

14. Поточний борг – це борг, який:

- а) складається з платежів за зобов'язаннями, які позичальник повинен погасити у звітному періоді;
- б) включає всю сукупність боргових зобов'язань держави на певну дату;
- в) має термін погашення від п'яти років і більше;
- г) має термін погашення до двох років.

15. За типом кредитора внутрішній борг включає таку складову:

- а) заборгованість за позиками, одержаними з бюджетів різних рівнів та державних фондів;
- б) заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних організацій економічного розвитку;
- в) заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав;
- г) заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків.

II. Визначте, чи правильним є твердження (тести 16-30):

16. Державні позики спрямовуються тільки на покриття бюджетного дефіциту:

ТАК НІ

17. Залучення державою ресурсів на кредитній основі спричинює утворення державного боргу:

ТАК НІ

18. Граничний обсяг внутрішнього та зовнішнього державного боргу встановлюється щорічно в Законі України “Про Державний бюджет України на відповідний рік”:

ТАК НІ

19. Капітальний борг – це сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, та належних до сплати в цей період відсотків за усіма випущеними на даний момент позиками:

ТАК НІ

20. Поточний борг – це загальна сума заборгованості та відсотків, що мають бути сплачені за позиками:

ТАК НІ

21. Відповідно до статті 12 Бюджетного кодексу України борг класифікується за типом кредитора та за типом боргового зобов'язання:

ТАК НІ

22. В Україні законодавчо заборонено використовувати емісію грошей задля погашення державного боргу :

ТАК НІ

23. Короткострокові наслідки бюджетного дефіциту і, відповідно, державного боргу існують як проблема „витіснення”:

ТАК НІ

24. Чи вірно, що державний борг складається тільки з заборгованості по випущених і непогашених внутрішніх державних позиках:

ТАК НІ

25. Чи можуть золотовалютні резерви бути джерелом погашення і обслуговування державного боргу:

ТАК НІ

26. За формою залучення коштів державний борг поділяється на капітальний та поточний:

ТАК НІ

27. Зовнішній борг – це зобов'язання, які виникають перед іноземними кредиторами (нерезидентами):

ТАК НІ

28. Чи вірно, що первинний борг дорівнює сумі основного боргу без нарахованих відсотків:

ТАК НІ

29. Граничний розмір державного внутрішнього боргу, його структуру, джерела та строки погашення встановлюються Кабінетом Міністрів України:

ТАК НІ

30. Чи можуть кошти, отримані державою в процесі приватизації, спрямовуватись на погашення і обслуговування державного боргу:

ТАК НІ

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які ознаки класифікації боргу на внутрішній і зовнішній використовуються у світовій практиці?

2. Як класифікують державний борг за формою залучення коштів?

3. Як класифікують державний борг в залежності від терміну залучення коштів?

4. Як класифікують державний борг за валютою залучення?

5. Які видатки найбільш доцільно фінансувати державі за рахунок позичених коштів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Заповніть табл. 1, використовуючи дані офіційного сайту Міністерства фінансів України (www.minfin.gov.ua) та дані Державної служби статистики України (www.ukrstat.gov.ua): зробіть відповідні висновки.

Таблиця 1

Обсяги ВВП та державного боргу України за 2018-2021 рр.
(млн. грн.)

Показники	станом на:			
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу				
В тому числі: Внутрішній борг (усього)				
Зовнішній борг (усього)				
ВВП України	2018	2019	2020	2021

7. Самостійна робота – 105 год

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота, яка містить широкий набір різних видів завдань – вивчення літератури, виконання вправ, аналіз конкретних ситуацій. Це сприяє розвитку у студента нових навичок і вмінь, особливо в частині організації власної роботи, зокрема спрямованої на отримання результату. Позааудиторне навчання спрямоване на формування та здійснення реальної поведінки особи під час виконання професійних завдань.

№ п/п	Тематика	К-сть годин
1	Процес інтернаціоналізації та глобалізації фінансових ринків. Євrorинки: ринок євrowалют і ринок євrowкредитів.	4
2	Функції та роль ринку капіталів в інвестуванні економіки. Первинний і вторинний ринок капіталів.	4
3	Функції та роль міжнародного грошового ринку, його структура.	4
4	Міжнародний валютний фонд у системі валютно-кредитних відносин.	4
5	Світовий банк. Група Світового банку (МБРР, МАР, МФК, БАГІ, а також міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів).	4
6	Спільне фінансування міжнародних інвестицій.	4
7	Характеристика міжнародного кредиту, функції та роль.	4
8	Фінансування шляхом позик і виконавчих листів на міжнародному ринку капіталів.	4
9	Міжнародні валютно-кредитні установи Європейського Союзу (ЄІБ, ЄФР).	4
10	Кредитні ризики, їх оцінка та методи мінімізації. Процедура надання державних гарантій за кредитними лініями.	4
11	Позабіржовий ринок цінних паперів як складова ринку капіталів.	4
12	Фінансування і кредитування міжнародних проектів (проектне фінансування).	4
13	Процент за кредит, структура та елементи ціни кредиту. Чинники, що впливають на ціну міжнародного кредиту та способи її визначення.	4
14	Загальна характеристика і кон'юнктура на грошовому ринку.	4
15	Особливості та механізм міжнародного фінансування в Україні.	4
16	Інструменти ринку грошей: векселі, банківські акцепти, депозитні сертифікати, євродолари, комерційні папери.	6
17	Умови грантового фінансування. Контроль за ефективністю використання позик.	4
18	Процедура надання державних гарантій за кредитними лініями.	4
19	Фінансові інструменти ринку капіталів: міжнародні облігації та євrowоблігації, корпоративні облігації, акції, державні цінні папери, фінансові гарантії.	4
20	Форми страхування міжнародних кредитів.	4
21	Загальна характеристика та особливості формування міжнародного фінансового ринку.	6
22	Інституційна структура фінансового ринку. Учасники ринку їх функції та цілі.	5

23	Основні напрями діяльності міжнародних кредитних установ, їх валютні та кредитні операції.	4
24	Умови кредиту та механізми здійснення міжнародних кредитних операцій. Міжнародні кредитні лінії.	4
25	Функції та види діяльності групи Світового банку, їх особливості. Програми Світового банку в Україні.	4
Разом:		105

8. Тренінг з дисципліни (4 год)

Тема. Розрахунок і обґрунтування доцільності здійснення внутрішніх і зовнішніх державних запозичень.

Мета тренінгу : активізувати студентів у навчальному процесі, аби вони змогли проаналізувати основні розрахункові показники, які дозволяють оцінити розміри державного боргу країни, його вплив на державний бюджет, здійснити економіко-математичне моделювання оптимальної структури державного боргу.

Завдання та структура тренінгу:

1. Провести аналіз фінансування Державного бюджету у 2021 році.
2. Провести аналіз зовнішнього державного боргу у розрізі років (2018-2021рр.). Скласти порівняльну таблицю, зробити відповідні висновки.
3. Визначити економічну ефективність від здійснених внутрішніх і зовнішніх запозичень за останні п'ять років.
4. Аргументувати переваги співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями у сфері кредитних відносин.
5. Презентація результатів виконаних завдань.
6. Підведення підсумків проведення тренінгу.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Управління державним боргом» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та вибіркоче опитування;
- підсумкове тестування за кожним змістовим модулем;
- реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;

- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- залік.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Управління державним боргом» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1 (усне опитування по 1 змістовому модулю)	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ та поточне опитування)
30%	40%	30%
Тиждень (8)	Тиждень (13)	<i>Згідно наказу №275 від 25 червня 2021 року</i>

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорний конспект лекцій (електронний варіант)	1-10
2.	Завдання для практичних занять під керівництвом викладача та для самостійної роботи (електронний варіант)	1-10
3.	Завдання для виконання комплексного практичного індивідуального завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання (електронний варіант)	1-10
4.	Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів (електронний варіант)	1-10
5.	Задачі та ситуаційні завдання з дисципліни «Управління державним боргом» (електронний варіант)	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
2. Бюджетна система. Вишкіл студії: навч. посіб. / [Юрій С. І., Кириленко О.П., Дем'янишин В. Г. та ін.] ; за ред. С. І. Юрія, О. П Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-17 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Відношення державного та гарантованого державою боргу України до валового внутрішнього продукту (на кінець 2002 – 2011 років) / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
5. Гальчинський А. С. Особливості та пріоритети боргової політики України / [А. С. Гальчинський, З. С. Варналій, В. Я. Майстришин]. – К.: НІСД, 2004. – 104 с.
6. Державний борг / Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=287148.
7. Державний кредит: навчально-методичні матеріали до вивчення курсу / [Лубкей Н. П., Тулай О. І., Карпишин Н. І. та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 106 с.

8. Закон України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” № 835-VI від 26.12.2008 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-17>.
9. Закон України “Про Державний бюджет України на 2010 рік” № 2154-17 від 27.04.2010 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.
10. Закон України “Про Державний бюджет України на 2011 рік” № 2857-17 від 23.12.2010 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.
11. Закон України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” № 4282-17 від 22.12.2011 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.
12. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2011 рік / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
13. Козюк В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України: Монографія / Козюк В. В. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 238 с.
14. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (від 25.01.2012 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
15. Кучер Г. В. Управління державним боргом: Підручник / Г. В. Кучер. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2002. – 342 с.
16. Концепція розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів України на 2009-2013 роки, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.03.09 р. № 316-р/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=316-2009-%F0>.
17. Лютий І. О. Державний кредит та боргова політика України: Монографія / Лютий І. О., Зражевська Н. В., Рожко О. Д. – К. : ЦУЛ, 2008. – 352 с.
18. Міжнародні організації. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. / За ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Логвінової Н. С. – 3-тє вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 344 с.
19. Наказ Міністерства економіки України “Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України” № 60 від 02.03.2007 р. / Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>.
20. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження положення Про управління ризиками, пов’язаними з державним боргом” № 461 від 16.06.2010 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=255474&cat_id=255473.
21. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Програми управління державним боргом на 2012 рік” № 67 від 01.02.2012 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=326149&cat_id=255473.
22. План управління державним боргом на 1-й квартал 2012 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=326184&cat_id=255473.

23. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку розроблення Середньострокової стратегії управління державним боргом і контролю за її реалізацією” № 978 від 27.10.2010 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
24. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2011-2013 роки” № 170 від 02.03.2011 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/170-2011-%D0%BF>
25. Проект Закону України “Про Державний борг та гарантований державою борг України” № 8673 від 07.06.2011 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=40610.
26. Пуховкіна М. Ф. Центральний банк та грошово-кредитна політика : навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / М. Ф. Пуховкіна, Т. П. Остапишин, В. С. Білошапка. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К. : КНЕУ, 2010. – 312 с.
27. Управління державним боргом : навч.-метод. реком. / [Шашкевич О. Л., Машко А. І., Карапетян О. М. та ін.] – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – 110 с.
28. Управління державним боргом : навч. посіб. / За ред. Прутської О. О. – К.: ЦУЛ, 2010. – 216 с.
29. Фінансова думка України : хрестоматія / [авт.-упор. : Юрій С. І., Львовчкін С. В., Федосов В. М. та ін.] / за ред. Федосова В. М. – Київ : Кондор; Тернопіль : Економічна думка, 2010. – У 3-ох т. – Т. 3. – Ч 1. – 471 с.; – Ч. 2. – 734 с.
30. Юрій С. І. Державний борг і державні запозичення: діалектика розбудови боргового інструментарію // Становлення доктрини фінансової системи України : монографія / за ред. С. І. Юрія, О. М. Десятнюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 192 с., – С. 63-97.

Додаткові:

31. Богдан Т. Регулювання боргових процесів на новому етапі розвитку світової фінансової системи / Т. Богдан // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 8. – С. 18-24.
32. Богдан Т. Сучасні підходи до управління ризиками державного боргу / Богдан Т. // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 11. – С. 10-17.
33. Богдан Т. П. Управління державним боргом і макрофінансові ризики в економіці України / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 13-22.
34. Вахненко Т. П. Державний борг України : оптимізація структури та управління ризиками / Вахненко Т. П. // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 10-28.
35. Вахненко Т. П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 14-28.
36. Висоцький В. Управління ризиками державного боргу : від теоретичних концепцій до практичних кроків в Україні / Висоцький В., Калитчук В., Драчук Ю., Котович Т. // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 41-48.
37. Зражевська Н. В. Сучасні інструменти зовнішніх державних запозичень України / Н. В. Зражевська // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. – 2008. – Випуск 12. – С. 278-284.

38. Калитчук В. М. Оцінка і напрями управління ризиками умовних боргових зобов'язань держави / В. М. Калитчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 6. – С. 183-191.
39. Касич А. О. Вплив зовнішнього боргу на інвестиційну активність економічної системи / А. О. Касич // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 3. – С. 3-7.
40. Кириленко О. Проблеми оптимізації структури державного боргу / О. Кириленко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2007. – № 5. – С. 115-119.
41. Коломієць І. Ф. Загрози та виклики економічній безпеці держави: синергетичний аспект / І. Ф. Коломієць, О. В. Пабат // Регіональна економіка. – 2011. – № 1. – С. 7-13.
42. Лубкей Н. П. Державний кредит як система кредитних відносин за участю держави / Н. П. Лубкей // Світ фінансів. – 2008. – Випуск 4 (17). – С. 28–34.
43. Лубкей Н. П. Збірка тестових завдань з дисципліни «Державний кредит». –Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – 48 с.
44. Лубкей Н. П. Становлення та проблеми розвитку державного кредиту в Україні / Н. П. Лубкей // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2010. – № 4. – С. 76-79.
45. Лупенко А. Боргова політика держави в умовах кризи / А. Лупенко // Світ фінансів. – 2010. – № 2. – С. 76-86.
46. Луців Б. Детермінанти зовнішньої і внутрішньої заборгованості України в контексті політики відвернення фінансового банкрутства / Луців Б. // Вісник ТНЕУ. – 2007. – № 5. – С. 110-114.
47. Марункевич А. Сучасні боргові проблеми економічно розвинутих країн / А. Марункевич, М. Сидорович // Світ фінансів. – 2010. – № 4.
48. Марченко С. Політичні ризики та державний борг / Марченко С. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8. С. 91-98.
49. Паливода К. Державний борг та політика фінансових запозичень в Україні / К. Паливода // Банківська справа. – 2011. – № 4. – С. 66-82.
50. Печенюк Н. М. Економічна безпека України в контексті управління зовнішнім боргом держави / Н. М. Печенюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8.
51. Рибак С. Взаємозв'язок політики державних запозичень з бюджетними
52. Сідельникова Л. П. Боргова політика України в умовах нестабільної економіки / Л. П. Сідельникова // Економіка та держава. – 2011. – № 9.
53. Ходжаян А.О. Боргова політика та її роль у забезпеченні макроекономічної стабільності / А.О. Ходжаян // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 2. – С. 220-228.
54. Царук О.В. Оцінка боргового фінансування дефіциту Державного бюджету України / О.В. Царук // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 98-101.
55. Філатова Т. В. Стратегія залучення фінансових позик на міжнародному фінансовому ринку / Тетяна Філатова // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2009. – № 2. – С. 50-54.
56. Фінанси : підручник / [Юрій С. І., Алексеєнко Л. М., Дем'янишин В. Г. Та ін.] / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 687 с.
57. Хомяков В. Боргономіка: топ-10 країн із найбільшим держборгом / В. Хомяков // Контракти. – 2011. – № 40 (3 жовтня).

58. Шаров О. Україна : вибір стратегії управління державним боргом / Шаров О. // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 7-9.
59. Шевченко Т. Організаційно-правові засади гарантованого державного боргу України / Т. Шевченко // Світ фінансів. – 2011. – № 2. – С. 178-183.
60. Юревич Л. М. Державний борг і його наслідки / Л. М. Юревич // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – Луцьк : ВНУ ім. Л. Українки, 2010. – № 4. – С. 71.